

ведения дел». Аналогично, в Гражданском уложении Германии раздел 13 «Введение дела без поручения» находится после раздела 12 «Поручение и договоры о ведении дел» – перед разделом 14 «Договор хранения».

Не является исключением и Французский гражданский кодекс, где в титуле IV «Об обязательствах, возникающих в отсутствие соглашения» (статьи 1370–1381), в Главе I «О квази-договорах» добровольное ведение чужих дел с ведома или без ведома собственника и молчаливое принятия на себя обязанности продолжать дело, пока собственник не в состоянии о нем позаботиться, рассматриваются как разновидность обязательств, возникающих *как бы из договора*.

Учитывая современные реалии и распространенность упомянутых выше правоотношений вследствие которых наступают такие правовые последствия, как и при заключении договора поручения, этот гражданско-правовой институт (принимая во внимание западноевропейские кодификации), целесообразно разместить после главы 68 «Поручение» отдельной главой 68-1 «Действия в имущественных интересах другого лица без его поручения», как это имеет место в гражданских кодексах Австрии, Германии, Франции и других странах Европейского Союза, что станет надлежащей гарантией защиты имущественных прав и интересов как лица, в интересах которого совершаются такие действия, так и в интересах лица, такие действия совершает, и позволит привести систему обязательственного права в соответствие с европейскими образцами.

Получено 05.04.2019

УДК 347.122:[004.738.5:(349.22:331.108)]

Олена Сергіївна КІЗЛОВА,

*завідувач кафедри цивільного та господарського права і процесу
Міжнародного гуманітарного університету,
доктор юридичних наук, професор*

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У СУЧАСНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Право на захист персональних даних та конфіденційність є класичним основоположним правом людини, яке отримало нову та особливу актуальність з поширенням і розвитком інформаційних технологій. Статтею 32 Конституції України проголошено право людини на невтручання в її особисте життя. Крім того, не допускається збирання, зберігання, використання поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Право на захист персональних даних та конфіденційність особистої інформації відносяться до права на недоторканість особистого життя, які за Цивільним кодексом України є одними з видів особистого немайнового права,

що полягає в тому, що фізична особа вільно, на власний розсуд визначає свою поведінку у сфері свого приватного життя і можливість ознайомлення з ним інших осіб та має право на збереження у таємниці обставин свого особистого життя (ст. 270, 271, 301 ЦК України). Від цього права особа не може відмовитись, та ніхто не може позбавити особу цього права.

Норми щодо захисту особистих прав на персональні дані знаходяться як у національному законодавстві України так і у міжнародно-правових актах, до яких приєдналась Україна. Так, це Закони України «Про захист персональних даних» 2011 р. (в ред. 01.01.2018 р.), «Про ратифікацію Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних та Додаткового протоколу до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних стосовно органів нагляду та транскордонних потоків даних» від 06.07.2010 р. № 2438-VI, Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. № 2657-XII, Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» від 05.07.1994 р. № 80/94-ВР, Закон України «Про державну таємницю» від 21.01.1994 р. № 3855-XII та інші.

Статтею 270 ЦК України це право віднесено до особистих немайнових прав та передбачений судовий порядок його захисту від протиправних посягань.

У країнах Європейського Союзу з 1998 р. створена єдина уніфікована система захисту персональних даних. Під захистом особистих прав суб'єктів на персональні дані в європейському законодавстві розуміється застосування комплексу насамперед юридичних, а вже потім організаційних, режимних та технічних інструментів. Технічні заходи та засоби захисту спрямовуються на захист самих персональних даних у ході їх обробки, а не прав суб'єктів персональних даних та розглядаються як додаткові. Їх застосування регулюється відповідним законодавством та міжнародними стандартами у сфері інформаційної безпеки.

Одним з останніх актів, який запроваджений щодо захисту персональних даних у мережі Інтернет є GDPR – новий Регламент про персональні дані, який несе радикально оновлену філософію щодо їх охорони, кінцевою датою, з якої він почне застосовуватися до всіх суб'єктів, що підпадають під його регулювання, є 25.05.2018 р.

Предметом регулювання GDPR є персональні дані – по суті вся інформація, що стосується особи, за якою її прямо чи опосередковано можна ідентифікувати [1].

Основним принципом Регламенту є *принцип повного та абсолютного інформування особи* про всі дії з її персональними даними.

Цей принцип тісно пов'язаний із концепцією згоди – вільно наданого, конкретного, проінформованого та однозначного свідчення погодження фізичної особи на опрацювання її персональних даних.

Конвенцією № 108 встановлено, що термін «персональні дані» означає будь-яку інформацію, яка стосується конкретно визначеної особи або особи, що може бути конкретно визначеною (суб'єкт даних) (ст. 2 Конвенції).

У національному законодавстві персональні дані є різновидом інформації, яка в свою чергу є видом об'єктів цивільних правовідносин (прав) (ст. 177 ЦК України). І як вважають фахівці, враховуючи, що інформація персонального характеру є складовою інформації про особу, яка, у свою чергу, належить до нематеріальних благ, то питання захисту права на інформацію персонального характеру слід розглядати за аналогією із захистом права на інформацію як нематеріального блага [2].

Статтею 200 ЦК України вперше дано визначення інформації як документованих або публічно оголошених відомостей про події та явища, що мали або мають місце у суспільстві, державі та навколишньому середовищі. Ця стаття також передбачає захист прав володільця таких відомостей. При цьому, як вважає О. Кохановська, поняття «інформація» вживається у широкому розумінні, яке не підпадає під дію положень про охорону норм авторського, патентного або іншого спеціального законодавства [3].

ЦК України також визначено право власності адресата на надіслані на його адресу листи, телеграми тощо. Проте на їх публікацію повинна дати згоду й особа, яка їх надіслала. Якщо кореспонденція стосується особистого життя іншої фізичної особи, для її використання, зокрема шляхом опублікування, потрібна згода цієї особи. Визначено також, що кореспонденція, яка стосується фізичної особи, може бути долучена до судової справи лише в разі, якщо в ній містяться докази, що мають значення для вирішення справи. Інформація, яка міститься в такій кореспонденції, не підлягає розголошенню.

Згідно зі ст. 286 ЦК України фізична особа має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при її медичному обстеженні. Чинним законодавством заборонено вимагати та подавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз та методи лікування фізичної особи. Фізична особа зобов'язана утримуватися від поширення цієї інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків або з інших джерел.

Визначення поняття «персональні дані» наводиться в абз. 8 ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних», який дублює положення ст. 11 Закону України «Про інформацію», відповідно до якого персональними даними є відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована. Але законодавством України не встановлено чіткого переліку відомостей про фізичну особу, які є персональними даними, задля можливості застосування положень Закону до різноманітних ситуацій, в тому числі при обробці персональних даних в інформаційних (автоматизованих) базах та картотеках персональних даних, що можуть виникнути у майбутньому, у зв'язку зі зміною в технологічній, соціальній, економічній та інших сферах суспільного життя. Як правило, персональними даними вважаються жорстко структуровані дані, що зберігаються та обробляються в базах даних.

У ст. 11 Закону України «Про інформацію» встановлено, що до конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її

національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження. Також до конфіденційної інформації про особу може належати інформація про расове або етнічне походження, політичні, релігійні або світоглядні переконання, членство в політичних партіях та професійних спілках, здоров'я, статеве життя, трудові відносини, соціальна поведінка особа як замовник особа як виконавець та інше. Конституційний Суд України в абз. 1 п. 1 резолютивної частини Рішення від 30 жовтня 1997 року № 5-зп відніс до конфіденційної інформації про фізичну особу, крім вказаної, ще й відомості про її майновий стан та інші персональні дані. Таким чином, Конституційний Суд України вважає, що перелік даних про особу, які визнаються як конфіденційна інформація, не є вичерпним.

Як вважає О. С. Дяковський, в основу визначення поняття «персональних даних» покладений принцип ідентифікації (отожнення) даних, за яким можна встановити особу. Проте вказане визначення, як вважає дослідник, є занадто широким, що суттєво ускладнює надання відповіді на питання, які конкретно відомості про фізичну особу є персональними даними та підлягають використанню тільки за згодою суб'єкта персональних даних, а які можна використовувати і без такої згоди в цілому [4].

Зміст персональних даних (інформації про фізичну особу) залежить від характеру правовідносин, в яких вони отримують своє наповнення. Вказане зумовлено специфікою відповідної правової регламентації цих відносин. Власне інформація про фізичну особу (персональні дані) не є універсальним поняттям, що має тотожний зміст у сфері приватного чи публічного права.

Таким чином, персональні дані – по суті, приватна інформація – не існують без прив'язки до конкретної фізичної особи, а відтак будь-які прогалини в регулюванні персональних даних можуть призвести до порушень прав людини.

Та, власне, і призводять, про що свідчить практика Європейського суду з прав людини.

Список бібліографічних посилань

1. Тищенко К. Доступ до даних реєстраних доменних імен ускладниться: наслідки для України // Взгляд юриста : блог. URL: <http://jurblog.com.ua/2017/12/dostup-do-danih-reestrantiv-domennih-imen-u-es-uskladnitsya-naslidki-dlya-ukrayini/> (дата звернення: 10.04.2019).

2. Кулініч О. О. Цивільно-правовий захист персональних даних фізичних осіб. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. Вип. 33. С. 41–45.

3. Кохановська О. В. Інформація як нематеріальне благо та захист інформаційних прав згідно з Цивільним кодексом України // Верховний Суд України : офіц. сайт. URL: [http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/6700A809B011484FC2257B7B004D77FF](http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/6700A809B011484FC2257B7B004D77FF) (дата звернення: 10.04.2019).

4. Дяковський О. С. Визначення поняття даних як правової категорії: сучасні проблеми та шляхи вирішення. *Інформація і право*. 2017. № 3. С. 51–56.

Одержано 13.04.2019